

METDOİST BAKIŞ AÇISIYLA
RASYONEL EKONOMİK ETKİNLİĞİN DİNSEL DOKUSU

Dr. Kürşat Haldun AKALIN
Korkut Ata Üniversitesi

ABSTRACT

In a situation where increasing economic opportunity and the impulse to social change were moulding the entire methodist community by their potent influence. The mind of methodists would constitute fertile ground for injunction which bade them, gain all you can. It is not surprising, then, to find that members of the methodist community revival economic activity everywhere devoted themselves to the activities of business enterprise with vigour and a stern seriousness. The personal austerily and the rigid moral code by which the methodist ordered his conduct in his business activities acquired the force of a settled reputation. There was a direct relation between the methodist discipline of character and his occupational success.

Key words : Methodism, Rational economic action, John Wesley, Richard Baxter, Business ethic

ÖZET

Ekonomik fırsatın arttığı ve sosyal değişimin zorunlu hale geldiği böyle bir ortam, çok güçlü etkileri sayesinde, metodist cemaati bütünüyle biçimlendirmiştir. Metodistlerin zihniyeti, kazanabildiğin kadar kazan buyruğu için, üretken bir temeli oluşturmuştur. Artık bundan sonra, ekonomik canlılığın sağlandığı her yerde, enerjik ve acımasız bir ciddiyet içinde metodist cemaat üyelerinin, kendilerini iş etkinliklerine adanmış halde görünmesi, asla şaşırtıcı değildir. Kişisel sertlikle kendisine hakim olmayı ve katı ahlaki kurallar bütünüyle kendisini işine adanmayı emreden metodistin, iş etkinliğindeki bu tutumu, kendisine, hiç sarsılmaz bir ün kazandırmıştır. Metodistin, disiplinle biçimlenen karakteri, ile, mesleki başarısı arasında doğrudan bir bağlantı kurulmuştur.

Anahtar kelimeler : Metodizm, Rasyonel ekonomik faaliyet, John Wesley, Richard Baxter, İş ahlakı

1. Giriş

Metodizmin ideali, dinsel bir güdü tarafından canlandırılmış olan bir yaşam kalitesinin gerçek kılınması olduğu için, zamanın ve paranın en dikkatli bir şekilde maksada uygun

olarak kullanılmasını sağlamıştır. Metodistler, tüm işlerinde en keskin bir şekilde pratik aklı olaylara uyarlamak azminde oldukları için; daima neden-sonuç bağlantısını kuracak içerikte düşüncelerini geliştirmişler, olaylara akıl gücüyle müdahale etmek veya sonuçlarını sınamak gayretiyle deneysel yeteneklerinin geliştirilmesine kendilerini kaptırmışlardır. (Anderson W. K. , 1947 ; 79) Dine katılan her yeni taraftar, öncelikle, (bu günkü görevini ihmal ettirecek şekilde) geleceği ile ilgilenmemesi için uyarılmaktadır.

Sonsuz kurtuluşu sağlayan ahlaki uyarı, gayet açıktır. *“Bu günü yaşayın. Şu anınızı geliştirmek için, en ciddi ve içten bir şekilde kendinizi verimli kılmak zorundasınız. Geçmişinizin hiç bir değeri yoktur, sanki hiç yaşanmamış gibidir. Gelecek ise, asla senin değildir, belki de senin için hiç gelmeyecektir. Bundan dolayı, yalnızca bu gününüzü çok semereli şekilde yaşamalısınız.”* (Campbell T. , 1991 ; 69)

Ulaştığı başarılarıyla veya edindiği kazançlarıyla asla gurur duymaksızın, yalnızca bulunduğu anı verimli kılmak için en sıkı ve en düzenli bir şekilde çalışmalarını yoğunlaştıran metodist, bu disiplinli mesleki uğraşısının gelecekte sağlayacağı yararları kavuşma emelini de taşımamaktadır. Geçmişteki başarı ya da kazançlarıyla kendini avutmak, günün birinde disiplinli çalışabileceğini düşünerek içinde bulunduğu anı boşa geçirmek, metodistin ahlakından değildir. Yaşadığı her anı dolu dolu geçirmek ve verimli kılmak, metodistin yaşam felsefesi haline gelmiştir. (Campbell T. , 1991 ; 71)

2. Rasyonel ekonomik maksatların benimsenmesi

Metodist liderlerin akla ve mantığa uygun olan, ekonomik konularla ilgili görüşleri; *‘toplumdaki ahlaki bozulmalar ve çöküntüler, aylıklık üzerine kurulan ve disiplinsiz yaşamla beslenen, günahkarlığın doğasından kaynaklanmaktadır’* (Piette M., 1937 ; 356) anlamındaki toplumsal belit üzerine kuruludur. Bu toplumsal aksiyomun anlamı, ahlaken bozulmuş beşeri kurumların kınanmasını ve bundan dolayı da sadık taraftarları bu dünyayla ilgili çabalarında hemen uzlaşmalarını kapsayan bir düalizmi içermektedir. Bu dünya ile öbür dünya arasındaki çelişki ya da aykırılığa, metodist toplumsal aksiyomun içeriğinde rastlanılmamaktadır.

Ayrıca, dünyevi faaliyet ile ibadet arasında bir zıtlık ya da aykırılık söz konusu olmadığı için, canlanmanın ilk dönemi sırasındaki güdülenmede bir zorlama da olmamıştır. Ruhani gayeler ve arzular, toplumdaki süreçlere karşı beslenen husumetlerden kaynaklanmamıştır. (Piette M. , 1937; 358) Birey seçilmişliğinin işaretlerini, bu dünya üzerindeki mesleki faaliyeti sırasında geliştirdiği yetenekleri, edindiği kazançlarıyla veya ulaştığı başarılarıyla sergileyeceği için; ekonomik işlere karşı büyük ilgi duyması, maddi kazancı değersiz bir hedefmiş gibi görerek kazanç sağlama maksadını yermek için dinsel güdüyü barındırmaması, o ölçüde kaçınılmaz olmuştur.

Ahlâkça bozulmuş dünyaya yönelmede suçlu ve sorumlu altın veya gümüşler midir şeklindeki bir soruya, John Wesley (1703-1791) çok açık bir şekilde yanıt vermektedir; hata, paradan kaynaklanmamaktadır, parayı kullanan kimsenin eğilimi günahkarlığa yol açmaktadır. O halde, ekonomik uğraşı sonunda gümüş elde etmek kınanmamalıdır; yerilmesi gereken eğilim bunların günahkarlık içinde savrulup yok edilmesi, parasal kaynakların lüks tüketime veya zevk alemine aktarılması alışkanlığı olmalıdır. (Piette M. , 1937 ; 361)

Kötü olan dünya, para, zenginlik ve kazanç değil; insanın günahkarlık eğilimi, birikimlerini günah yolunda savurma alışkanlığıdır. Böylece, ekonomik teşebbüs, kazanç peşinde koşma, edinilen kazançların ekonomik faaliyet içinde tutularak birikimi gerçekleştirme gibi emeller; dinsel bir güdüyle benimsenmiş, bir ölçüde buna zorunlu kılınmıştır. Mesleki faaliyet içinde paranın kazanılmasına ve biriktirilerek ekonomik etkinlik içinde tutulmasına dinsel güdülerle özendirilmiş olması, kişisel veya ailevi gereksinimleri aşacak ölçüde yapılan her harcamanın günahkarlık ve isyankarlık olarak değerlendirilmesi; paranın, ancak ekonomik faaliyet içinde tutulması halinde günahattan korunulacağı duygusunu daha da, (Simmel B. , 1973 ; 52) pekiştirmiştir.

Hiç tereddüt etmeden, metodist, taraftarlarına '*kazanabildiğin kadar kazanmalısın*' (Simmel B. , 1973 ; 54) diye öğüt vermektedir. Metodistler, ekonomik faaliyet sonucu paranın kazanılmasını özendirdikleri ölçüde edinilen kazançların faaliyet dışında harcanmasına da karşı çıkmışlardır. Tanrının mutemetliği düşüncesi, edinilen kazançların Tanrıya ait olduğu inancını da beraberinde getirmiş, kişisel maksatlar için yapılan her harcamayı böylece isyankarlık olarak nitelendirmiştir.

Tüm enerjiler ve tüm birikimler, yalnızca ve yalnızca, ekonomik teşebbüs içinde tutulmalıdır, ekonomik faaliyeti genişletmek maksadıyla da ussal bir şekilde kullanılmalıdır. (Simmel B. , 1973 ; 57) Ekonomik faaliyete aktarılmaksızın gelecek kaygısıyla elde tutulan her paranın;eninde sonunda tüketimde kullanılarak kişisel gereksinimlerin karşılanması gayesine hizmet etmesini, bu nedenle doğru bulmamışlardır.

İnsan doğası görüşünü çok yönlü bir şekilde pekiştirerek, Hıristiyan geleneği ile sosyal ortamı kuşatan ekonomik yaşamın faaliyetlerini uzlaştırmış, kazanç maksadını da yüceltmişlerdir. Beşer doğası aylaklığın yol açtığı tahribat üzerine dayanmamalıdır, düşüncesi, (Anderson W. K. , 1947 ; 83) çok fazla rağbet bulmuştur. Çalışmak, mutluluğun bir koşuludur. Sürekli ve verimli çalışkanlık, ahlaki karakterin bir işaretidir.

Artık, dinsel güdülerle dahi olsa hiç bir işle uğraşmayan, ibadet mazeretiyle bile olsa zamanını verimli şekilde değerlendirmeyen bir kimse; iyi bir dindar olarak nitelendirilmediği gibi, iyi ahlaklı olarak da kabul edilmeyecektir. 18. Asrın dünyasında din, sıkı ve disiplinli bir çalışma olmaksızın ne bu dünyaya ayak uydurulur ve ne de öbür dünyada kurtarılmışlardan olunur anlamındaki bir inancın doğruluğunu belirleyen öğretiyi ve deneyimi kutsamıştır.

Wesley, metodistleri, '*çok rağbet edilen ve zararsızmış gibi görünen sapkınlıklardan kendinizi uzak tutun; tiyatro oyunu, roman ya da mizah kitaplarını okumayın; şarkı söyleyerek, neşeli sohbetlere katılarak, zevk ile sefa alemlerine düşerek; zamanınızı ve paranızı boşa harcamayın.*' (Anderson W. K. , 1947 ; 86) diye öğüt vermektedir.

Ayrıca, Wesley, temiz fakat sade giyinmekle, sadece işiyle ilgilenmekle; Efendisinin geleceği günü, doğruluk ve dürüstlük içinde sevgiyle beklemekle bir metodistten başka kim bu niteliklere sahip bulunabilir diyerek; hiç böyle bir insan bir başka eğilimde olabilir mi diye sorarak; metodistleri övmektedir.

Sürekli olarak sıkı ve disiplinli çalışmak, daima tutumlu olmak, temizliğe ve sadeliğe büyük önem vermek şeklinde nitelendirilen örnek davranış kalıpları; dünyevi işlerde mümkün olduğu ölçüde standart hale getirilmiştir. Metodist için maça gitmek, tiyatrodan oyun seyretmek, barda içerek kendinden geçmek, eğlenceli sohbetlere katılmak, kilise ya da manastırın duvarları arasında kendisini ibadete adanmak; kısacası iş dışındaki uğraşlarıyla vakit öldürmek ve kendisini verimsiz kılmak, en büyük günahkarlık olarak görülmüştür. (Cracknell K. , 2005 ; 63)

Bu inançla, metodistler, tiyatro binalarını kapatarak oyuncularını meydanlarda kırbaçlatan püriten tutumu daha da geliştirmişlerdir. Bir tiyatro sahnesi veya bir eğlence yeri, özellikle de bir ticaret kenti için çok zararlıdır; genç nesilleri eğlenceli olduğu kadar boş ve değersiz meşgalelerle yönlendirmektedir; çalışma disiplini ruhuna ve işteki ahlak anlayışına tamamıyla aykırı alışkanlıkları edindirmektedir; her türden içki ve uçarılık, daha koyu bir keyif alemine yönlendiricilik, bu gibi eğlencelere eşlik etmektedir. Aylaklık ve tembellik ruhu beslenmekte, sebatkârlılık ve iradeliyet terk edilerek tesir altında kalmalar yaygınlaşmakta; bütün bunlar ticaret ahlakına büyük ölçüde tesir etmektedir.

Metodizmle, şehir hayatının gerekleri ile dinsel maksatlar arasında tam bir uyum kurulmuştur. Tüm davranışlar, kazanç maksadına ve mesleki etkinlik içindeki başarı hedefine göre irdelenmiş, verimlilik ve yararlılık etkilerine göre de bir sonuca varılmıştır. Ahlaki katılık, ilkelerden asla ödün vermeme kararlılığı, dinsel bir içerik kazanan disiplinli çalışma azmi; metodizmin bireyin iç dünyasına yönelerek bilinçli ve öz denetimli kıldığı davranışlarının özelliklerini oluşturmuştur.

Dinsel emeller ile davranışsal nitelikler arasında kurulan bu sıkı bağıntı, asla tesadüfi değildir. Püritenin çalışma ahlakı, yeni duygusal güçlerle yeniden hayat bulduğu halde, dinsel güdülerinden kesinlikle kopmuş değildir.

Wesley'in sözlerinden bu yeni coşku şöylece betimlenmektedir:

“Şu ana kadar tembelliği veya aylaklığı hiçbir şekilde mazur görerek böyle bir hale neden olmadım veya verimsizliği affedilir kılarak birey ömrünün boşa geçmesine özendirmedim. İşinde gayretli olmayan veya vaktini boşa geçiren aylak bir kimse, bizim topluluğumuzda kendisine asla yer bulamaz.

Hırsızları veya katilleri aramızdan nasıl atıyorsak, işini ciddiye almayanları veya böylece insanlara yararı dokunmayanları da cemaatimizden uzaklaştırmalıyız. Elimizden gelen bütün dikkati göstermek zorundayız, kurallarımızı işletmeliyiz. Bu kurallardan ilki, en keskin araştırma etkinliğimizle, topluluğumuza katılmış olan çevredeki kimselerin mutlaka sürekli olarak gözlenmesiyle ilgilidir.” (Cracknell K. , 2005 ; 65)

Çalışmaya ve özellikle de verimli olarak yararlılık göstermeye verilen bunca önem sayesinde, metodizmin temel düşüncesi, mesleki etkinlik üzerinde odaklaşmıştır. Aylaklık, gerçekten en tiksindirici suçlardan biri haline getirilerek yerilmektedir. Temel ekonomik erdem, ‘kazanabildiğin kadar çok parayı kazanmalısın’ (Cracknell K., 2005; 67) tavsiyesiyle, bağlantılı olarak bazı dinsel düşünce ve güdülerin benimsetilmesiyle kazanılmaktaydı.

Paranın kazanılması ve birikim sürecinin elde edilmesiyle ilgili tavsiye ve uyarılar lütuf üzerine kuruluydu, ekonomik maksatların peşinde koşulması böylece ilâhi bir onaydan geçmekteydi. Çalışma hayatı, çok ciddi bir meşguliyet haline gelmişti; mesleki etkinliğin hiçbir bölümü ilahi maksadın dışında bırakılmamıştı.

3. Davranışların dürüstlük ve iyi ahlaklılık içeriği

Kişinin mesleki etkinliğinde kendisini Tanrıya adanması gerektiği düşüncesi; işine ara vererek kiliseye ve manastıra gitmesini, orada dünyayla ve insanlarla ilgisini keserek münzevi bir yönelişe girmesini tembellik ve aylıklık mazereti şeklinde görüyor; iş anında ve her yerde dua ederek içten Tanrıya yönelişi esas alıyor, Tanrının iradesini iş yaşamında uygulamasını en büyük dindarlık sayıyordu. Artık ibadet etmek için, Tanrıya yönelmek için kepenk kapatmasına ve bu dünyadan kopmasına gerek kalmıyordu. Bu dünyadan kopmak, insanlardan uzaklaşmak, tembellik içinde münzevi odalarına kapanmak; artık dindarlık olarak görülmüyordu. (Piette M. , 1937 ; 348)

Önemli olan, Tanrı iradesini insanlar arasında uygulamaktı, gayretiyle Tanrı şanını sergilemekti; verimliliği ve yararlılığıyla da insanlara hizmet ederek bu dünyada sorumlu kılındığı komşuluk hakkını yerine getirmektir. O komşu, hiç tanımadığı ve hiç göremediği bütün insanlıktır. O halde mesleki etkinliğiyle insana hizmet etmek, insanların yaşamını çekilir kılmak, derdine deva olmak; Tanrı nezdinde sorumlu tutulduğu ‘komşunu kendin gibi seveceksin’ emrinin hakkını yerine getirmektir.

Cemaate alınmış olmak, efendi bir kimsenin, ahlaki niteliklerinin özellikle de iş konularının zorunlu kıldığı erdemlerinin kesin bir garantisi haline geliyordu. Bu nedenle, bir mezhep üyesi farklı bir yere taşındığında veya satıcı olarak çeşitli yörelere gittiğinde, cemaate ait olduğunu gösteren belgeyi de yanında götürüyor; bu sayede de, yalnızca mezhebin diğer üyeleriyle kolaylıkla temas kurmuyor, fakat bütün bunlardan başka, her yerde rahatlıkla borç da buluyordu. Metodist, kendi hatasından veya beklenen erdemlerini uygulamadaki yetersizliğinden kaynaklanmaksızın ekonomik sıkıntıların içine düşerse, mezhebin diğer üyeleri alacaklılarına garantiler vererek ve her türden yardımı gönüllü olarak kendisine sağlayarak işlerini normal bir düzene koyuyordu.

Mezhebin üyeleri sıkıntısındaki arkadaşlarına bu tür parasal yardımları, aşağıdaki ifadeye bağlı kalmış oldukları için yapmaktadırlar. “Eğer kendilerinden geri almayı ümit ettiğiniz kimselere ödünç verirsiniz, ne mükafatınız olur? Günahkarlar bile günahkarlara karşılığını almak üzere borç para verirler. İnsanların size ne yapmalarını istiyorsanız, siz de onlara öyle yapın. Düşmanlarınızı sevin, onlara iyilik edin, hiç ümitsiz olmayarak ödünç verin; karşılığınız büyük olacaktır; siz Yüce olanın oğulları olacaksınız; çünkü o, nankörlere ve kötülere karşı nimet vericidir. Bağışlayın, size de bağışlanacaktır.” (Piette M. , 1937 ; 349)

Borç para veren kimselerin bu mezhepten olan beklentisi, üyesinin uğradığı sıkıntılar yüzünden kendi itibarı uğruna, mezhep üyesi adına zararlarını ve borçlarını üstlenmesi olmayıp, üyenin kendi olanaklarının ötesinde de çeşitli fırsatlara sahip olduğunun bilinmesiydi. Mezhep üyesini itibarlı kılan belirleyici etmen ise, oldukça uygun sayılan bir mezhebe kendisinin üye olarak kabul edilmesini sağlayan ve bu sayede üyeliği devam eden

ahlaki erdemlerinin olduğunun, hiç bir kuşkuyla yer vermeyecek bir şekilde belgelenmiş olmasıydı.

Oysa, bireyin ahlaki yetersizlikleri veya hataları nedeniyle mezhebinden çıkarılması; ekonomik bakımdan kredisinin sona ermesi demek olduğu gibi, toplumsal yönüyle de sınıfsal konumunu yitirmesi demektir. Protestan mezheplerinin dinsel geçmişleri üzerinde odaklaşıldığında, özellikle de 17. Yüzyıl boyunca Quaker ve Baptist mezheplerinin yazılı belgeleri dikkatle irdelendiğinde; günahkar dünya çocuklarının iş sırasında birbirlerine asla güven duymamış oldukları, yine de kendini Tanrıya adanmış takva ehlinde kimselerin dürüstlüğüne belirlenen dindarlıklarına beslenen derin bir güveni coşkuyla yinededikleri hemen fark edilir. (Piette M. , 1937 ; 353)

Bundan dolayıdır ki, mezhep üyeleri, sadece ve sadece, inançlarına güven besledikleri dindar kimselere paralarını borç vermekte ve emanet etmekte; dürüst ve sabit fiyattan kesinlikle emin oldukları için de, yalnızca kendi mezhebinin üyelerinden alış veriş yapmaktadırlar. Bir bütün olarak tipik burjuva ahlakı, başlangıcından itibaren tüm asketik mezheplerinin ve gizli tarikat oluşumlarının inancını paylaşmıştır; savunduğu idealleri de, bu güne kadar Amerika'daki mezhepler tarafından uygulanan ahlak ilkelerinin aynısıdır.

Örneğin, metodistler, üyelerinden aşağıdaki davranışlarda bulunmalarını kesinlikle yasaklamışlardır;

(1) Alış-veriş sırasında gereksiz konuşmak, sıkı pazarlık yapmak, fiyat ya da kalite tartışmasına girmek, (2) Gümrük vergisini ödemediği ürünlerini satışa sunmak veya satmak, (3) Ülke yasalarının izin verdiğinden daha yüksek bir düzeyde faiz isteminde bulunmak, (4) Yatırım sermayesini parasal servete dönüştürerek, kazançlarını ekonomik faaliyetinin dışına çıkartmak; böylece tüketim harcamalarında bulunmak veya işin gerektirmediği mülklere bağlamak, (5) Geri ödeme gücüne sahip olmadığını bildiği halde, fazlaca miktarda borç almaya yönelmek, (6) Her türden lüks tüketim mallarını almaya hevesli olmak kesin olarak yasaklanmıştır.” (MacArthur K. W. , 1936 ; 148)

Asketik mezheplerin ilk başlangıcına kadar giden ahlak anlayışı ve ilkeleri, yalnızca bunlardan ibaret değildi. Bütün bunlardan başka, sosyal ödüller, disiplin araçları ve genel olarak protestan mezhebinin bir bütün haldeki örgütsel temeli; tüm kol ve uzantılarıyla, başlangıcına kadar uzanır. Özellikle de, alın yazısına gönülden inanmış olan Püritenler, mezhep üyelerinin disipliniyle gerçekten çok yakından ilgilenmişlerdir. (MacArthur K. W. , 1936 ; 149)

Edinilen bütün tecrübeler göstermektedir ki, bir kimsenin yeteneklerini geliştirmesi için, bulunduğu ortam içinde zorunlu gördüğü itibarı kazanmasından daha güçlü bir güdü ya da yol yoktur. Bu nedenle de, otoriter bir kilise disiplini emredicilik ve yasaklayıcılık ne kadar önemliyse; bu mezheplerin hiç sonu gelmeyen ve ilk bakışta da pek fark edilemeyen ahlaki disiplindeki, bireysel yetenekleri akılcı geliştirme ve bireyi de ahlaki yetiştirme, tarafsız seçicilik o kadar önemli olmaktadır.

Diğer bütün yönleriyle olduğu kadar, bireysel yeteneklerin geliştirilmesi, ussal davranışın benimsetilmesi ve tarafsız bir gözle seçimin gerçekleştirilmesi sonuçlarını sağlayan

asketikizmin dünyevi oluşumunda da; püriten mezhepleri, öncü bir rol üstlenmişlerdir. Böylece, püritan mezhepleri, en güçlü bireysel çıkar haline getirdiği, kişinin toplum içinde göreceği öz saygısını, kişisel yeteneklerini geliştirme gayretinin hizmetine sunmuştur. (McConnel F. J. , 1939 ; 43) Bundan dolayı da, bireysel güdüler ve kişisel çıkarlar, tüm sonuç ve çeşitleriyle birlikte, burjuva püriten ahlakının korunmasının ve yaygınlaştırılmasının hizmetine sunmuştur.

Tekrar edecek olursak, burada esas önemli olan, dinin ahlaki öğretisi olmak yerine; uygulanmasıyla birlikte ödüllendirilecek olan davranışların ahlaki içeriğidir. Bu gibi ödüller de, her bir kurtuluş halinin biçimine ve koşuluna uygun olarak ayrı ayrı dağıtılmaktadır. Ödüllendirilmekte olan ahlaki davranış, sosyolojik anlamda, kişinin kendisine özgü sayılan, yaşam felsefesinin özünü (McConnel F. J. , 1939 ; 45) oluşturur. Püritenizmde, rasyonel yaşama biçiminin belirli metodik uygulamasını sağlayan bu ahlaki davranış; aynı zamanda da, rasyonel ekonomik faaliyetin ruhunu olgunlaştıran yolu da hazırlamıştır.

Kişiyi ödüllere kavuşturan yol, bireyin kendisini Tanrı huzurunda kurtuluşa ulaşmaya ehil biri olarak kanıtlaması ve insanlar arasında da püriten mezheplerinden birisinin içinde yer almaya yeterli bulunduğunu ispatlaması şeklinde belirlenmiştir. Kişinin, Tanrının önünde ve insanların içinde yeteneklerini ve ahlaki erdemlerini kanıtlaması eğilimi, ile, Tanrı katında seçilmişliği ve insanlar arasında da seçkinliği niteliği; karşılıklı olarak birbirini tamamladığı gibi, aynı yönde de tesir etmektedir. Püriten mezhepleri, kanıtlanan bu seçilmişlik niteliklerini; modern rasyonel faaliyetin ruhuna, kendilerine özgü sayılan yaşama felsefelerine aktarmışlardır. Böylelikle de, çağdaş burjuva sınıfının dünya görüşünü meydana getirmişlerdir. (Warner W. J. , 1967 ; 128)

İş anında Tanrıya yönelmek, insanlar arasında Tanrı emirlerine bağlı kalmak, Tanrının insanlardan beklediği dürüstlük ve sevgiyi alış-verişi esnasında tüm insanlara göstermek; Methodistin asla vazgeçemeyeceği yegane ibadeti haline gelmişti. (Warner W. J. , 1967 ; 132)

Para kazanma ve parayı kullanma maksadı olmadan, ekonomik etkinliğin sağlanamayacağı, nasıl tüm metodistler tarafından benimsenmişse; mesleki etkinlik içinde Tanrıya yönelme gerçekleşmeden de, Tanrı iradesinin insanlar arasında uygulanmasının olanaksız olacağı, o ölçüde önemsenmiştir. Bir kimsenin işi ve yeniden güç toplaması, dua etmesinde olduğu gibi tek bir maksat için hizmet etmelidir.

Methodistin bir tek bakış açısı bulunmaktadır, bu da, kendisini günlük işine adanmış olmasıdır. Bu dünyaya ait işler, Tanrıyla sürekli olarak kurulmuş bir bağ gibidir; Tanrı iradesinin yerine getirildiği tek ortam, iş yeridir. (Warner W. J. , 1967 ; 135) Topluluğun dindar üyeleri birbirlerine, her sabah kendilerine şu soruyu sormayı nasihat ederler; bu gün işimde daha da gayretli olmak için mesleğimi nasıl geliştirmeliyim. İşten eve gittiğinde, yarınki işini tasarlamakta; mesleki niteliklerini nasıl geliştireceğini düşünmekte, kendisini işine verirken Tanrının iradesini uyguladığı bilinciyle iç huzura ulaşmaktadır.

Kişinin kendi iç dünyasına dönük olarak Tanrıyla doğrudan bağlantı kurması, şekil ve söylemi önceden belirlenmiş ve kalıplaştırılmış kurumsal ibadeti terk ederek özgür iradesiyle işinde Tanrıya yönelmesi, Tanrının emirlerini gerçek hayatta ve tüm insanları kapsamak üzere uygulamaya azmetmiş olması; ister istemez, dinsel etkinliğin bireyselleşmesine, Tanrının

aracısı işlevini yerine getiren dindarın tek başına hareket etmesine yol açacaktır. Metodist görüşlerine ve disiplinine bağlı kalan bir kimsenin, kendisini topluluğun diğer üyelerinden ayrı kalma eğilimine girerek kendi seçkinliğini ilerletmesi kaçınılmaz olmaktadır. (Simmel B. , 1973 ; 64)

Ulaşılan ekonomik maksatlarla sağlanan nüfuz ve itibarın, iş etkinlikleri nedeniyle kendisini herkesten uzak tutmak veya mesafeli kılmak gibi davranış değişikliklerine yol açmış olduğu, önemli ölçüde tanıtılmıştır. Çoğunlukla metodist liderler, günahkârlık ile kayıtsızlığın birbirine geçmiş halde olduğu, topluluk üyelerinin ruh ile heveslerini kırdığı uyarısında bulunarak; dünyayla gönülden ilgilenmenin ruhani bir zina hali olduğunu göstermişlerdir.

Yine de bu ayrılıkla, metodistlerin ekonomik yaşamlarına karışılmasına göz yumulduğu sonucuna ulaştırmamaktadır. İş hayatının zorunlu kıldığı haller nedeniyle, iyi ya da kötü olduğuna bakılmaksızın sohbet etmeye, birlikte alış-verişte bulunmaya her hangi bir yasak getirilmemiştir. Gerçekten de, görülen iş, sürekli sarhoş gezen veya zina yaptığı hemen herkesçe bilinen kimselerle konuşulmasını ve uzlaşılmasını gerektiriyorsa, bunlarla bağlantı kurulmasında sakınca görülmemiştir.

Üstlenilen ekonomik etkinlikler içinde kişinin kendisini dinine adanmış olmasının bir tek kuralı bulunmaktadır; kutsal kılınan davranışları edinmek ve sürekli olarak uygulamaktır. Kazanabildiğin kadar kazanmalısın nasihati, Tanrıdan gelmiş bir görev olarak benimsenilmiş olmasına karşın, kolay anlaşılır kılınan kurallarının dinsel bir vecibe olarak yerine getirilmesi istenmiştir. (Simmel B. , 1973; 65) Çağdaşları, methodizmin istemlerinin, üyelerinin iş sırasında sergiledikleri karakter tipini ve davranış tarzını standartlaştırmaya yöneltmekte olduğunu savunmuşlardır.

Methodizmin ilkelerinin toplum tarafından benimsenişi sırasında, *'disiplinli ve sürekli çalışmalarınızla, iradesine teslim olduğunuz Tanrı'yı hoşnut kılma gayretlerinizle; arzu ve emellerinizi, günahlardan uzak tutunuz ve koruyunuz'* (Simmel B. , 1973; 68) ilkesi öne sürülmüş; özellikle de ömrün büyük bir kısmını kapsayan iş sırasındaki davranış biçiminin üzerinde durularak, kişinin daima bilinçli ve öz denetimli bir şekilde eylemlerini sürekli geliştirmesinin önemi vurgulanmıştır.

Ticari ilişkilerde, hilekarlığa ve dolandırıcılığa, yalancılığa ve kurnazlığa asla hoşgörülle bakılmazdı. Senli benli konuşmalara, küfürlü ve laubali sözlere, cıvık ve belirsiz hareketlere meydan vermemek için; özel kurallar yaygınlaşmaktaydı. (MacArthur K. W., 1936; 152) Tefeci dükkanındaki kötülüklerin dayandığı kurallara karşı çıkmak gayesiyle, gayri meşru şekilde ve aşırı olarak belirlenmiş faizin alınması ve verilmesi tefecilik olarak nitelendirilerek yasaklanmıştır.

4. Adil fiyat belirlenmişliği yerine uygun fiyat serbestliği

Dinsel uyanışta metodist liderliği destekleyen en önemli sınıftan biri haline gelen tüccarlar, uygun fiyatlar ile tam rekabet ilkesine bağlanmayı savunmakta ve önermekteydiler. *"Kardeşlik sevgisine uygun olarak fiyatlarımızı belirleyemeyiz, piyasa fiyatından aşağısına ürünlerimizi asla satamayız; kendi ticaretimizi geliştirmek isterken bile, komşumuzun alış-*

verişini engelleyemeyiz” (MacArthur K. W. , 1936; 153) , demektedirler. Metodist liderler işle ilgili davranışları, en kesin ve en açık bir şekilde kurallara bağlamışlar, böylece de inananlarının keyfi davranışlarına engel olmak istemişlerdir.

Orta çağın adil fiyat anlayışının karşısına, piyasada uygun fiyat oluşumunu çıkartmışlardır. R.Baxter demektedir ki ;

“Uygun fiyat, piyasadaki alıcı ve satıcıların birbirleriyle ve kendi aralarında girdikleri rekabetin sonucunda ortaya çıkan bir fiyattır. Alırken ya da satarken olsun, hiç bir kimsenin bilgisizliğinden yararlanarak fazladan kazanç sağlama peşine düşmeyeceksin. Ticaretle uğraşmalarımızı bir düşünelim, sattığın ürünün piyasadaki gerçek değerinin üzerinde bir fiyat talep etmeyeceksin. Satın alma gereksinimi baskısı altında olduğunu fark ettiğin, hiç bir kimseden, ürünün piyasada oluşan alışılmış fiyatının üzerinde olan bir bedeli talep etmeyeceksin.” (Warner W. J. , 1967; 143)

Metodistler fiyatların yasayla belirlenmesine nasıl karşı çıkmışlarsa; piyasada kendiliğinden oluşan, arz ile talep kuvvetlerince belirlenen seviyesinin üzerinde bir bedel istemelerine de o denli kararlılıkta engel olmak istemişlerdir. İşle ilgili düzenlenen kurallara bilerek uymayan veya kurallara uyduğu halde başarısızlığa uğrayıp ekonomik faaliyetlerden kopan üyeler, metodist cemaatten atılmışlardır.

“Cemaatten aforoz edilmesi, usullere aykırı olarak yürütülen iş uygulamalarının cezalandırılması anlamını içermektedir. İflasa uğrayan iki kardeşimizin durumunu öğrenmiş bulunuyorum; kendi hataları yüzünden iflasa uğramadıkları açığa çıktığı anda, derhal bunların toplumumuzdan ihraç edilmesini istiyorum.” (Warner W. J. , 1967; 144)

İş hayatında çalışanlar ve yönetenlerle ilgili ayrıntılı kurallar getirilmiştir. Böyle bir haleti ruhiyeye, işgörenlere ait belirlenen kesin görevlerin yerine getirilmesi, zorunlu kılınmıştır. İşgörenler metodist dine sadıksalar; sürekli olarak çalışmak, saygılı ve nezaketli davranmak, çevresinde de güvenilir olmak zorundadırlar. (MacArthur K. W. , 1936 ; 119)

Görevlerini, Tanrı tarafından atanmış oldukları mesleğin gerektirdiği bir tutum içinde yerine getirmek zorundadırlar. Bu bakış açısına göre, metodist, mevcut işini en iyi bir şekilde yapmaya muktedir olmalıdır; kesinlikle tamahkar ve hak ettiğiyle yetinmeyen bir tutkuyla davranmamalıdır, işiyle Tanrıya karşı üstlendiği kulluk borcunu yerine getirmelidir. (MacArthur K. W. , 1936; 121)

Tanrı tarafından atandığına inanılan işinde gayretli ve verimli, dürüst ve dakik olmak nasıl işgörenin görevi haline getirilmiş, işverene ve işi dolayısıyla ilişkide bulunduğu herkese karşı saygılı ve merhametli olması zorunlu kılınmışsa; işverenin de, çalışanlarını hakir görmesi, kişisel gereksinimlerini gidermeye yönelik şekilde çalışanlarından yararlanmaya kalkması, kesinlikle yasaklanmıştır.

Tanrı nezdinde, en fakir ve en kimsesiz işgören, en zengin ve en itibarlı işverene aynı konuma ve aynı erke sahiptir. (MacArthur K. W. , 1936; 122) İşverenlerin çalışanlarına karşı babaya yakışır bir tavırla yaklaşması gerekir. Çalışanlarına, kendi çocuklarıymışçasına şefkatle davranmak zorundadır. Nitekim, işveren, çalışanlarına karşı tutumuyla Tanrı katında

hesap verecektir. Çatında çalışan her bir işgören, korunması ve kurtarılması gereken bir ruh olduğu için, ilgiye muhtaçtır.

Serbest rekabet yoluyla oluşacak olan uygun fiyat ilkesini savunmuş olmalarına rağmen, metodistler, işverenlerin kendi aralarında bir mücadeleye girişerek ücretleri yükseltmelerini, hiç doğru bulmamışlardır. Çalışanları kullanmak uğruna işverenlerin kendi aralarında rekabete girmeleri, uygun ücret ilkesine aykırıdır; işgücü arz ile talebini karşılaştırarak bir düzen kuran insanlar, ücreti uygulanabilir olmadığı gibi ahlaki de sayılmayan temeller üzerinde oluşturmayı tasarlayacaklardır.

Bundan dolayı Wesley, topluluk üyelerine, her fırsat düştüğünde, şöyle tavsiyelerde bulunmaktaydı :

“Aynı işe, diğerleri ne kadar ödemekteyse, sen de o kadar ödemelisin, daha fazla değil; aynı ürünü kardeşine ne kardan satıyorsan , ilk defa gördüğün müşteriye de o fiyattan satmalısın. Unutmayın, farklı ücret ve farklı fiyat; sevgide ve dürüstlükteki eşitliği baltalar.” (MacArthur K. W. , 1936; 124)

Wesley, işgörenlerin daha fazla ücret talep etmelerini, daha yüksek gelir sağlamak uğruna işi bırakma veya yavaşlatma gibi yollara başvurmalarını, tamamıyla ahlağa aykırı olarak görmüştür. Çalışma ahlakı üzerinde odaklanmış olduğundan, işgörenlerin içinde bulunduğu ortamla ya da ekonomik bağımlılığıyla pek ilgilenmiş değildir. İşgörenlerin yaşamalarına yetecek kadar bir ücreti istemelerine hakkı vardır, bu ücretin sadece hayatı devam ettirecek bir asgaride olma zorunluluğu da yoktur, tutumlu bir yaşamın sürdürülmesi halinde faiz geliri elde ettirecek bir düzeye de çıkabilir. (Piette M. , 1937; 397)

Patronlar, ahlaklı davranmakla yükümlü kılınmışlardır, kurallara uymak durumundadırlar, piyasada olduğundan daha yüksek bir ücreti asla veremezler; bu konuda ilke, önceki seviyenin her zaman en uygun ücreti oluşturduğu şeklindedir. Uygun fiyat ve tam ücret konusunda ısrar eden metodistler; okuyup kendisini yetiştirmesi gereken çocukların, değirmenlerde veya imalat atölyelerinde 16 saat istihdam edilmesine, beklenen insancıl tepkiyi sergilemiş değillerdir. (Piette M., 1937 ; 399)

5. Paranın ussal kullanılması

Kişinin mesleki faaliyetinde tutumlu ve verimli olması zorunluluğu, ile, zamanını ve parasını ussal kullanması yükümlülüğü ahlaki bir ideal haline getirilerek;bu dünyanın sağlıklı ve coşkulu kabulüne sıkı bir disiplini de hakim kılmıştır. Yalnızca parayı kazanmak uğruna bu ahlaki erdemlere sahip olmayı yeterli görmeyen metodistler, özellikle de paranın harcanması sırasında da dikkatli olunmasını tavsiye etmişlerdir. (Piette M. , 1937 ; 402)

Kazanılan kârlardan ancak çok küçük bir kısmının kişisel gereksinimler için ayırırken, kalan önemli bir tutarın ise ekonomik faaliyet içinde tutulmasına büyük özen göstermişlerdir. Geliri ne olursa olsun, edindiği paraları tutumlulukla kullanmak, metodistin vazgeçemediği bir erdemi haline gelmiştir. (Cracknell K. , 2005 ; 94) Ahlaki yaşamın tutumluluk ideali ve katı bir şekilde denetim altında tutma iradeliliği; toplumsal statüsü ne olursa olsun, tüm insanlar için kaçınılmaz bir sınımadır.

Bundan dolayı da, zenginler günahkâr olmaktan kendilerini yoksun kılmalıdır; paranın sağladığı imkânla günaha girme eğiliminde, zengin bir kimse, fakirin olanaksızlığından farksız bir halde bulunmalıdır. Zenginler, ruhani coşku dışında, mutluluğu maddi servetin günah yolundaki kullanılmasında aramamalıdır.

Edinilen servet ve kazanç, yalnızca Tanrıya ait olduğuna göre; Tanrı, parasının idaresini yani mutemetlik görevini seçtiği bu kişiye emanet etmiş olduğu için, biriktirilen her paranın ekonomik faaliyet içinde tutulması, böylece arttırılarak daha yüksek miktarlara ulaştırılması, kendi bireysel kurtuluşunu da garanti altına alacaktır.

Maddi servet, görünüşte kendisinin olan fakat yaşamın içsel olarak denetim altına alınmasını zorunlu kılan bir Tanrı emanetidir. (Cracknell K. , 2005; 96) Bu emanetin gerektirdiği yetenek ile beceriyi gösteremeyen, yani verimlilik ile tutumluluğuyla birikimini arttıramayan bir kimseden, Tanrı tarafından geri alınması kaçınılmaz olacaktır. Servet, kaçınılmaz bir şekilde hedefe yönelik olarak biçimini değiştirmek zorunda olduğu gibi; mutluluğun temel koşulu ve yeniden dinçleşen teşebbüsün en önemli hedefi olarak ahlaki yaşama da yeni bir nitelik kazandırmaktadır. (Warner W. J. , 1967; 149)

Her şeyi olanaklı kılan gücü ele geçirdikten sonra, edinilen zenginlikler de kişileri maddi doyumlar üzerinde yoğunlaştırdığı sürece; zengin olan birinin aynı zamanda da Hıristiyan olabilmesi, tam anlamıyla imkânsız olur. Gayretli ve enerjik çalışma yaşamının dayandığı ahlaki karakter ideali; ciddi ve vakarlı bir niyet içinde, kişisel eğilimlerde kendi keyfine düşkünlük yerine davranışlarda katılık ve tutumluluğu esas edinmiştir.

Zenginlikler, insanları bu dünyayı sevmeye yönlendirerek sapkınlığa sürüklemektedir; zevk arzusu, rahata erme ve çalışmaktan vazgeçme muradı, çok para kazanma sayesinde ancak gerçekleşmektedir. (Warner W. J. , 1967; 153) Edinilen servet veya kalan bolca miras, çok sıkı çalışmada isteksiz kılmakta, zevklerinden bütünüyle vazgeçmede güçsüz bırakmaktadır.

Para ve maddi servet; zevklere düşkünlüğü, kibirliliği övünmeyi ve debdebe sürmeyi beraberinde getirmektedir. Gerçek ruhani mutluluğa ermede kendisini yoksun kılabilmektedir. İnsanlar zenginleşir zenginleşmez, özellikle de giyim alışkanlıkları olmak üzere başlangıçtaki sadeliklerini hemen terk etmektedirler.

Metodistler, kazancın edinilmesini ve servetin biriktirilmesini zorunlu gördükleri ölçüde; zenginliğin sağladığı yaşam standartlarına karşı çıkmışlar, varlık içinde yokluk halinin korunmasını dinsel bir erdem olarak görmüşlerdir. (Warner W. J. , 1967; 154) Çünkü, zenginliğin sağladığı rahat ve lüks yaşam, insan ahlakına aykırı olduğu gibi kardeşlik ruhuna da zararlıdır. İki önemli nedenden dolayı, zenginliklere sahip olma hali kaçınılmazdır. Bunlardan ilki, insanlar arasında eşitsizlik bilincini yükseltmiş olmasıdır. Wesley, '*zengin bir kimsenin kendisini fakirden, kimsesizden, eğitim görmemiş gürühtan daha iyi olduğunu düşünmemesi, ne kadar olanaksızdır*' (McConnel F. J. , 1939 ; 53) , diye haykırmıştır.

Kişinin zenginliği sayesinde kendisini fakir insanlardan üstün görmesi tutumu, eşitlik anlayışını zedelediği için, çok daha fazla kınamaya layıktır. Özellikle de, iş örgütlemesinde

kendinden aşağıda olanlara karşı üstünlüğünü hissettirmek, ne kadar zorbalıktır, bu ne cüretkârlıktır, Tanrıya karşı işlenmiş bir suçtur. İkinci olarak da, lüks tüketim mallarına para harcamış olmakla, topluluğun zorunlu gereksinimlerini karşılamak yerine, zenginlerin lüks tüketimlerine yönelmektedir. Toplumdaki bireyler, kendi gereksinimlerini karşılayamaz haldeyken, üretim kaynaklarının lüks tüketime yöneltilmiş olması, toplumsal huzursuzluklara yol açacaktır. (McConnel F. J. , 1939 ; 55)

Paranın kullanılmasıyla ilgili benimsenen yararçı görüş, ile, metodistin Tanrının aracı ve mutemedi olma bilinçliliğinin oluşturduğu Hıristiyan ahlakı arasında tam bir uyum ortaya çıkmıştır. (McConnel F. J. , 1939 ; 59) Ekonomik sahada benimsenilen kanı, özel mülkiyetin insan kökenli bir kurum olduğunun yadsınmış olmasıdır. İnsanın parasal servetini kendi keyfine göre harcamasını, mülklerini kendine özgü bir şekilde kullanmasını veya sorumsuzluk duygusunu taşımayacak bir serbestlikte yararlanmasını, tamamıyla reddetmişlerdir. *“Tam tersine, ruhlarımız, bedenlerimiz, mallarımız ve mülklerimiz, biriktirdiğimiz tüm talantlarımız ve edindiğimiz bütün kazançlarımız, yalnızca ve yalnızca Tanrıya aittir.”* (MacArthur K. W. , 1936; 133) Her çeşit varlığa ait mülkün Tanrıya ait olduğu açıklıkla belirtilmiş olmasına karşın, insan ve Tanrının ahlaki niyeti arasında kurulan doğal uygunluk hayali bir şekilde betimlenmektedir.

Wesley, mülk sahibi insanla ilgili olarak şunları yazmaktadır;

“Sana gelince,hiç bir şeyin sahibi değilsin, bu dünyada tek bir kuruşun dahi yoktur, Tanrının sana güvenerek teslim ettiği bu mülkler ve birikimler, Tanrı adına bunları idare etmen içindir,kendi keyfine göre kullanmak için değildir. Tanrı,var olan her şeyin tek mülk sahibidir. İhtiyacını aşan her harcaman, Tanrı hazinesinden aşırığın hırsızlık mahsulüdür.” (MacArthur K. W. , 1936; 136)

Wesley’in anlayışına göre,maddi servetin ve edinilen mülklerin kişisel kullanım hakkı tamamıyla reddedilmekte, mülkiyet yalnızca Tanrıya ait kılınarak,Tanrı iradesine ve ahlaki kıldığı maksadına uygun şekilde idare edilmesi,yani Tanrının mutemedi olma işlevinin yerine getirilmesi esas alınmaktadır.

“Her şeyden önce her tür parasal serveti kapsayan çok kıymetli iktisadi varlıklarının idaresini, Tanrı şanının sorumluluğuna yüklemiştir. Akıllı ve inançlı ol! Bu dünyadan inancından başka hiç bir şeyi götürmeyeceksin. Ne kilisedeki ayinler ve ne de diz çöküp boyun kırdığın tasvirler sana eşlik edecektir. Kendinden başka şefaatin yoktur. Tanrının sana yüklediği mutemetlik görevini layıkıyla yerine getirmek ise, bir kulluk borcudur.” (MacArthur K. W. , 1936 ; 138)

Metodist, Tanrı katındaki seçilmişliğine yalnızca Tanrıya ait kıldığı mülkünün ve birikimlerinin en ussal idaresiyle ulaştığı kazançları sayesinde nail olmakta, edindiği parasıyla öbür dünyada kurtarılmışlıkla ve sonsuz yaşamla ödüllendirileceğine inanmaktadır. (Warner W. J. , 1967 ; 162) Bundan dolayı, mülkiyetin özü,kişisel olarak seçilmiş maksatlar doğrultusunda kullanılmasını açıkça yadsımakta, sadece kesin olarak tanımladığı şekliyle Tanrıya özgü ahlaki maksadın tamamıyla yerine getirilerek idaresini ve denetimini zorunlu kılmaktadır.

Bu anlamıyla bir kimsenin para kazanma maksadını taşıyan dünyevi uğraşısı; Tanrı tarafından atandığı ilahi görevidir, Tanrının çağrısına mesleğinde yanıt vermesidir.

“Zamanımızı ve enerjimizi boşa harcamayız, sohbete vakit ayıramayız. Yöneldiğimiz her şey, ya iyidir ya da kötüdür; her anımızı Tanrının iradesine göre verimli kılmak zorundayız. Çünkü, kendimize ait olan hiçbir şey yoktur; tüm zamanımız, bizimmiş gibi görünen her şey, bizim değil, yalnızca Tanrıdır. İşimizle, bu dünyada, bütün insanlara hizmet etmeliyiz. İsmimizden söz ettirecek kalıcı ve verimli işler yapmalıyız.

Aramızda boş oturandan ve boş konuşandan daha günahkar kim vardır? Hıristiyan dininin uygulanmasına yönelmiş olan bir kimse, Tanrı iradesinin ne olduğunu bilmek isterim şeklinde düşünmeye koyulmaz; gördüğüm işlerden hangisi beni en yararlı kılar, gayretimi en verimli bir hale getirir ,insanlara olan hizmetimi artırır diye sorarak aklını kullanır.” (Warner W. J. , 1967; 164-165)

Metodiste göre inanan bir kimse, öncelikle, kendisine emanet edilen bu mülkleri ve parasal birikimleri, Tanrı iradesini yerine getirerek arttırmakla, dolayısıyla kendisini verimli kılmakla yükümlüdür.

“Hangi biçimde olursa olsun insanın kullandığı mülkiyet, ister mülk ya da para olsun, isterse de bireyin sarf ettiği zaman ya da enerji şeklinde gerçekleşsin; kişisel kullanma fazladan ayrılan her tutar, Tanrıyı soymak ve mülkünü yağmalayıp talan etmek anlamını içerir; verimli kılınmayan gayret ve arttırılmayan servet, Tanrının mülklerini zimmetine geçirmekten, emanet edileni mülk edinerek talan etmekten, boşa savurmaktan başka bir şey değildir; bütün bunların sonucu, ruhlarını kaybetmiş olmaları, topluluğun haklarını çiğnemeleri, kendilerini yok etmeleridir.” (Warner W. J. , 1967; 167)

O halde, metodiste göre Tanrıya inanan bir kimse, her şeyden önce kendine ait hiç bir şeyin olmadığı ve kendine ait olan servet de dahil olmak üzere her şeyin Tanrının mülkünde olduğunun bilincinde olması gerekir. Tanrıya ait olan mülkün ya da paranın arttırılamaması; bireyin kendisini yetiştirmemiş, yeteneklerini geliştirmemiş, enerjisini ve zamanını da verimli kılmamış olmasının birer sonucudur.

Birey kendisini yararlı ve verimli kıldığı gibi; zenginliğinin dayandığı mülklerin ve birikimlerin Tanrıya ait olduğu bilincine ererek, tüketilmesinden veya yok edilmesinden korumakla, iyi idare ederek arttırmakla yükümlü kılınmıştır. Her metodist, inanan taraftarlarına şöyle nasihatlerde bulunmaktadır. *“Kazanabildiğin kadar kazanmalısın, biriktirebildiğin kadar biriktirmelisin, toplumda bir fakir seviyesinde kalarak belirlediğin kişisel tüketimini aşan her harcama sana haram kılınmıştır. Çünkü, gereksiz her harcama, Tanrı mülkünü yağmalamaktır ve talan etmektir. Kazancında kendi lüksüne para ayıran bir kimse, Tanrı hazinesini soyan hırsızdır”* (Warner W. J. , 1967 ; 169)

Paranın kullanılmasında, harcamasını yapacağı şeyleri açıklıkla kaleme alıp yazarak uygunluğunu belirlemek zorundadır. Kazanılmış tüm parayla ilgili ilk iddia, sahibinden tamamıyla bağımsız olduğu hakkındadır. Bir kimse, kendisine ait olan hiçbir şeyin gerçekte olmadığını, bilmek zorundadır. Tanrı tarafından atandığı dünyevi işiyle uğraşan bir kimse, mesleğinin gereklerini yerine getirmek zorundadır. Bundan dolayı işiyle uğraşan insanlar,

kazançlarını ellerinden geldiği kadar iş içinde tutmak ve birikimlerini işe aktarmak zorundadırlar. (MacArthur K. W. , 1936; 112) Nihayet, bir kimse kendisini ve ailesini geçindirmekle yükümlü kılınmıştır.

Tanrı mülkünden, zorunluluk sınırını aşmadan bireysel ve ailevi gereksinimlerin karşılanmasına hoşgörüyü bakılmıştır. Kişinin, kazancından ailesinin geçimini sağlayacak kadar bir kısmını ayırmasını, akla uygun isteklerini karşılamasını, hoş görmüşlerdir. Wesley demektedir ki ; *“Bireyin, zorunlu gereksinimler adı altında, harcamalarını sınırsız kılmasının, mazur görülür tarafı yoktur. Yaşamın zorunlu kıldığı gereksinimleri açıklıkla ve kesinlikle belirlemesi gerekmektedir. Lezzetli lüks yiyecek malzemeleri, aşırı giyimler, yaşama standardını büyük ölçüde yükselterek abartılan isteklerin karşılanmasına yönelmeler; gereksinimlerin belirlenmesinde, üzerinde önemle durulmalıdır.”* (MacArthur K. W. , 1936; 114)

Mülkün ve servetin, veraset yoluyla intikal etmesi, dinen uygun bulunmaktaysa da; bireyin, kendi gayret ve enerjisiyle para kazanmasının önemi üzerinde durulmaktaydı. Başarıya ulaşmak için paranın elde tutulması, paranın mümkün olan en kötü kullanımındır. (MacArthur K. W. , 1936 ; 116-117) Miras yoluyla intikal eden servet, kötülüğün ve günahkarlığın temeli haline gelebilir. Veraset, gayret sarf ederek ve faaliyetinde başarılı olarak para sahibi olmak isteyen kimseler için, gurur kırıcı ve haksızlığa uğraticı bir iyeliktir.

Wesley, *‘geride kalmış yakınlarını miras yoluyla sevindirmek istenmesi, ailenin bu şekilde desteklenmesi; gerçekte, yaşam boyunca nefret edilen kendini beğenme, boş gurur ve lüks hayata böylece temel sağlanması anlamına gelmez mi’* (MacArthur K. W. , 1936 ; 119) diye, sormaktadır. Miras yoluyla kalan paranın, hiç zahmete girmeksizin ve bir çaba da harcamaksızın edinildiği için; kolaylıkla lükse ve zevke gideceği endişesini taşımıştır. Yine de, çocukların evliliklerinde, ailelerin zenginliklerinin aranması; bireysel gayret ve başarı azmiyle birlikte iş hayatının zorunlu kıldığı ahlaki erdemler temelinde, hoş görülmüştür. (Piette M. , 1937 ; 486)

Paranın kazanılması ve ekonomik faaliyet içinde tutulması, servetin biriktirilmesi ve tutumluluğun en büyük erdemler arasında yer alması gibi konularda, metodistler çok büyük dinsel güdülere sahip olmuşlardır. Öz saygınlık ve serbest yaşam için gerekli olan temel, aynı zamanda servetin biriktirilmesini de hakim kılmaktaydı. (Piette M. , 1937 ; 488) Daha fazla biriktirme, kişisel tercihe kalmış bir konu değildir; bu gerçekleştiğinde ise, Tanrının yasak kıldığı her bir konuyu ayrıntısıyla bilmek ve uymak gerekir.

Bu nedenle, Wesley, *‘sana emrederim ki, kazancını ekonomik faaliyetinde çoğalt, ancak paranı bir yerde tutup yığarak mülkünde atıl kılma; kazanabildiğin kadar kazanmak, işinle insanlara hizmet etmek inanan kimse için bir zorunluluktur’* (Piette M. , 1937 ; 489) demektedir.

Paranın elde tutulması veya mülkte toplanması kadar sakınılması mecburi olan bir diğer tutum da; yaşamda rahatlığa ererek bolluk içinde kalmak ve lükse meyletmektir. Bir kimsenin kendisini topluluğun gereksinimlerini karşılamaya adanmış olması, inancının yüklediği bir zorunluluktur. Sahip olduklarını elden çıkartmaksızın, kazanabildiğin kadar

kazanmak ve biriktirebildiğin kadar da biriktirmek, uyulması gereken üç kuralı ifade etmektedir.

İşinde gayretli ve dakik olmak, tutumlu ve akıllı davranmak, parayı mülke yatırmak veya tüketiminde yok etmek yerine ekonomik faaliyeti içinde tutmak, kazanabildiği kadar kazanmasına ve yatırıma dönüştürmek üzere biriktirebildiği kadar da biriktirmesine özendirme, metodist ahlağın esaslarını oluşturmaktadır. Parasal servet içinde dahi, rahatlığı ve bolluğu kendisine çok görmek, sürekli yokluk halini koruyarak işinde çilekeşliği esas almak, metodistin vazgeçemediği yaşama tarzını oluşturmaktadır. (Cracknell K. , 2005 ; 54)

Wesley, bütün cemaat üyelerine şöyle demektedir ;

“Başka hiçbir alternatif yoktur. İnsanlarımızın gayretli ve çalışkan, tutumlu ve sade olmalarını kesinlikle şart koşmalıyız. İnananlara, kazanabildikleri kadar kazanmalarını, bunun sonucunda da zenginliklerini arttırmalarını öğüt vermeliyiz Ancak, bu zenginlik, dinsel deneyimin kendisini yıkıma uğratmamalı ve Tanrının insanı aracı kılmadaki maksadını unutturmamalıdır. Tanrıya giden başka yol yoktur. Zenginliğin Tanrı maksadını unutturmasını önlemenin tek yolu; onun Tanrıya ait olduğu bilincine vararak, bir fakir gibi yaşamaktan geçmektedir. Başka hiçbir yol yoktur, bir başka mutluluk yoktur, yeryüzünün hazinelerini kendiniz için asla biriktirmeyeceksiniz.” (Cracknell K. , 2005 ; 57)

6. Sonuç :

Metodizm, Martin Luther'in (1483-1546) Corpus Christ tarzındaki Roma kilise ayin tarzına başlattığı isyandan yaklaşık iki asır sonra Avrupa reformunun geldiği en uç kilise-karşıtı (nonconformist) eğilimlerinden biridir. İman ve ibadet sahasında en uçtaki kilise-karşıtlığının temelleri Lutherizmle atılmış olmasına rağmen, kilisedeki ayinlere yeniden biçim veren Luther, hiçbir zaman ayinleri yok etme ve ibadeti kilisenin dışına taşıma gibi emelleri beslemiş değildi. Ancak, öncülüğünü yaptığı Lutheran kiliseleri, yalnızca aşı-i rabbani ayinine kuşkuyla bakmamış, bu gün Doğu kiliselerinin temel akidesi olan ilahî doğuran da tanrıdır imanını kesinlikle reddederek İsa'ya tapınmayı yeterli bulmuş ve böylelikle Meryem Ana'ya dua ve tapınmaya yer vermemiştir.

Yine Luther'le başlayan ve Jean Calvin (1509-1564) ile gelişen reformun meslek anlayışı, metodizmde bir takva yolu halini almış, iş etkinliğini yegane ibadet olarak kutsamış, işyerini tapınağa dönüştürmüş, başarıyı ve kazancı Tanrı hoşnutluğunun ifadesi olarak görmüştür. Özellikle de Calvin'in seçilmişlik güdüsü ile mesleki başarıların ve ekonomik kazançların Tanrı tarafından gönderilen deliller olarak algılanmasıyla, kilisenin dışına çıkarılan ibadet işyerinde mekan tutmuştur. Artık kilise karşıtı metodist için işyerinde Tanrının iradesini uygulamak, mesleki etkinliğiyle Tanrı şanını insanlara sergilemek, dinin şart koştuğu komşuluk hakkını mesleğinde insanlara hizmet ederek yerine getirmek, kilise ayinlerine katılmanın yerine geçmiştir.

Böylece metodist, işyerinde ve bütün hayatında Tanrı'nın iradesini uygulaması halinde; yani daima dürüst ve ahlaklı, tutumlu ve çalışkan, dakik ve güvenilir olması durumunda; seçilmişliğin bir kanıtı olarak ekonomik kazanç ve mesleki başarı ile ödüllendirileceğine inanmıştır. İnsanın daha doğmadan önce seçilmişlerden mi yoksa

lanetlenmişlerden mi olduğunun kesinleştiği görüşüne dayanan, başarı veya kazancı kişinin kaderindeki seçilmişliğinin delili kılan kalvinist kadercilik ; Tanrı iradesine uymanın karşılığını başarı ve kazanç olarak gören metodizmde somut bir şekil almıştır. Mülkü ve serveti Tanrı'ya ait kıldığından ve kendisini de Tanrı'nın bir aracı olarak hissettiğinden, metodist, işyerinde Tanrı'nın bir mutemedi olarak en akıllıca kullandığı zamanının ve parasının kıymetini bilen bir kimsedir.

Aylıklık, tembellik ve verimsizlik metodist için, Tanrı'ya karşı işlenmiş en büyük günahdır. Tıpkı diğer kilise-karşıtları gibi metodistlerde hayatının her anında bilinçli ve özdenetimli kalmayı, Tanrı iradesini yerine getirmenin ön koşulu haline getirdiğinden, içki ve her çeşit eğlenceye karşı en hoşgörüsüz tutumlarını sergilemişlerdir. Asırlardır şarap içilerek kilisede ayin yapmış bu ülkelerde ve özellikle de püriten diyarı Amerika'da, kilise-karşıtlığının iş hayatındaki ve devlet idaresindeki üst yöneticileri arasında rağbet bulmasıyla, içki yasağının neredeyse yarım asır boyunca uygulanmış olması çok ilginçtir. Zira, kilise ayinlerinin vazgeçilmez maddesel aracı olarak hâlâ kullanılan şarap ; metodiste göre, artık bir verimsizlik faktörüdür, başarısızlığın ve müflisliğin neredeyse tek sembolü haline gelmiştir, insana sonsuz hayatı bahşedecek olan İsa'nın kanı olmak şöyle dursun aylıklığın ve tembelliğin mezesi olarak görülmektedir, insanı bilinçsiz kıldığı derecede Tanrı'nın insana armağan ettiği en kıymetli hazine zamanı heba ettiği için tiyatro seyretmekten dahi daha zararlıdır ; şu halde zorunlu olarak her çeşit içkinin içilmesi ve satılması yasaklanmalıdır.

Batıdaki bilim ve teknolojiye, ekonomi ve toplumsal gönençte ilerlemelerde ; parasal kazancı ve bireysel başarıyı kutsayan inancın dünyevileşmesinin, dünyanın da dinsel dogmaların dışına çıkmasının, çok önemli işlevleri olmuştur. Böylece mesleki etkinlik içinde düzenli ve disiplinli kılınan kazanç peşinde koşma uğraşısı, dinsel bir içeriğe kavuşmuştur. Dürüstlük ve iyi ahlaklılık kurallarında yerine getirilen mesleki faaliyet, takva yolu olarak benimsenmiş; insanı severek ve insanlar arasında hiçbir ayırım gözetmeyerek , herkese en iyi hizmeti aynı bedel karşılığında sunarak, Tanrıyı hoşnut etme anlamında kabul görmüştür. Artık, edinilen her kazanç veya mabet olarak görülen işyeri dışında boşa geçen her saniye, günahkarlığın işareti olarak görülmemiştir. İbadet, iş yerine taşınmış ; dürüstlük ve ahlaklılık içeriğindeki Tanrı iradesine teslimiyet, mesleki etkinliğin temel koşunu oluşturmuştur.

KAYNAKLAR

Anderson W. K. (1947) , Methodism , Cincinnati

Campbell T. (1991) , John Wesley and Christian Antiquity : Religious Vision and Cultural Change , Nashville

Cracknell K. , (2005) , An Introduction to World Methodism , Cambridge

Kitabı Mukaddes (2004) Kitabı Mukaddes Eski ve Yeni Ahit , İstanbul Şirketi

MacArthur K. W. (1939) , The Economic Ethics of John Wesley , New York

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı 19, Ocak – Şubat – Mart – 2010

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız- Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat- KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

McConnel F. J. (1939) , John Wesley , New York

Piette M. , (1937) , John Wesley in the Evolution of Protestantism , London

Semmel B.(1973) , The Methodist Revolution , New York

Warner W. J. (1967) , The Wesleyan Movement in the Industrial Revolution , New York :

Weber M. (1984) , The Protestant Ethic And The Spirit of Capitalism , London : George Allen and Unwin